

12.6.2020

EOAK/1164/2020

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Tapio Rätty

Puutteet jälkihuollon järjestämisessä

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Oulun hyvinvointipalvelujen ja sen viranhaltijan menettelyä jälkihuoltoonsa liittyvässä asiassa.

Kantelija kertoi, että hänellä oli ollut erimielisyyksiä viranhaltijan kanssa jälkihuoltoon liittyvien tukipäivien järjestämisessä. Kantelija kertoi myös muista jälkihuollollisista tarpeistaan, joihin viranhaltija ei ollut ottanut kantaa. Kantelijan mukaan häntä oli neuvottu kääntymään julkisen järjestelmän puoleen. Kantelukirjoituksesta ilmeni, että kantelija oli pyytänyt asiassaan valituskelpoista päätöstä.

Kantelija kertoi, että sosiaalityöntekijä ei ollut tavannut kantelijaa jälkihuollon aikana kuin yhden kerran.

Kantelija arvosteli myös aikaisemman sijaishuoltopaikkansa menettelyä.

2 SELVITYS

Oulun hyvinvointipalvelut antoi asiassa selvityksen. Selvitykseen oli liitetty sosiaalityöntekijän antama selvitys.

Selvitykset ovat tämän päätöksen liitteenä.

3 RATKAISU

3.1 Saatu selvitys

Oulun hyvinvointipalvelujen antamasta selvityksestä ilmenee, että kantelijalle on myönnetty 16.1.2020 tehdyllä jälkihuoltoa koskevalla päätöksellä tukiperhepäiviä enintään 6 vrk kuukaudessa ajalle 1.1.-31.3.2020. Edelleen päätöksen mukaan tukiperhepäiviä myönnettiin ajalle 1.4.-31.12.2020 enintään 4 vrk kuukaudessa.

Sosiaalityöntekijän antamasta selvityksestä ilmenee, millä perusteella viranhaltija on päättänyt kyseiseen ratkaisuun.

Sosiaalityöntekijä on kantelukirjoituksen ja lähettämäni selvityspyynnön jälkeen muuttanut päätöstään 28.2.2020 kuitenkin siten, että kantelijalle myönnettiin tukiperhepäiviä ajalle 1.1.2020-31.5.2020 kantelijan hakemuksessaan vaatimalla tavalla, eli enintään 10 vrk kuukaudessa.

Oulun hyvinvointipalvelujen antamasta selvityksestä ilmenee, että kantelijalle määrätty sosiaalityöntekijä on aloittanut kantelijan kanssa jälkihuoltoon liittyvän sosiaalityön 15.8.2019. Sosiaalityöntekijä on tavannut kantelijaa tammikuussa 2020 ja toisen kerran kantelukirjoituksen jälkeen helmikuussa 2020. Sosiaalityöntekijä on muutoin ollut puhelimitse yhteydessä kantelijaan.

Selvityksestä ilmenee lisäksi, että kantelijalla on ollut jälkihuollon ohjauspäätökset voimassa syyskuuhun 2019 asti. Ohjauspäätöksiä on jatkettu vasta helmikuussa 2020. Selvityksen mukaan kantelija on ollut yhteydessä marraskuussa 2019 sosiaalityöntekijään, jolloin kantelija on pyytänyt jälkihuollon ohjauksen aloittamista uudelleen.

Siltä osin, kun kantelija on arvostellut aikaisemman sijaishuoltopaikkansa menettelyä, selvityksestä ilmenee, ettei Oulun hyvinvointipalvelut ole voineet selvittää asiaa. Hyvinvointipalvelut on selvityksessään viitannut lähinnä asiassa tehtyyn sijaishuollon muutospäätökseen ja sen selosteeseen.

3.2 Arviointi ja johtopäätökseni

Velvollisuudesta järjestää jälkihuoltoa

Lastensuojelulain 75 §:n mukaan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on järjestettävä nuorelle jälkihuolto sijaishuollon päättymisen jälkeen. Jälkihuoltoa on järjestettävä siihen asti, kunnes nuori täyttää 25 vuotta.

Kunnan lastensuojelulaissalaissa säädetty jälkihuollon järjestämisvelvollisuus on luonteeltaan ehdoton, ns. subjektiivinen oikeus saajalleen. Jälkihuollon piirissä olevalla nuorella on näin ollen oikeus tehokkaasti vaatia itselleen jälkihuoltoon sisältyvien palvelujen ja tuen järjestämistä.

Jälkihuollon olennaisena sisältönä on tukea jälkihuollossa olevaa nuorta asumisessa, riittävien terveydenhuollon palvelujen järjestämisessä sekä hakeutumisessa itsenäiseen elämään tuemalla muun muassa jälkihuollossa olevan henkilön yksilöllistä selviytymistä, hänen opintojaan tai henkilön tarvitsemää koulutusta.

Palvelujen järjestämiseksi ja nuoren oikeuksien toteuttamiseksi on lastensuojelulain 30 §:ssä säädettyllä velvollisuudella laatia nuorelle jälkihuoltosuunnitelma keskeinen merkitys. Lastensuojelulain 76 §:n mukaan kunnan on järjestettävä jälkihuoltoa nuoren tuen tarpeisiin perustuva asiakassuunnitelma huomioon ottaen. Tämän takia nuoren erityiset jälkihuollolliset tarpeet on kirjattava nuorta koskevaan jälkihuoltosuunnitelmaan.

Totean tässä yhteydessä, että jälkihuollon tehtävistä vastuussa olevalla viranhaltijalla on velvollisuus selvittää jälkihuollossa olevalle nuorelle hänen oikeutensa ja mahdollisuudet tukeen siten kuin sosiaalihuollon asiakaslain 5 §:ssä on tarkemmin säädetty. Selvitys on tämän säännöksen mukaan annettava sosiaalihuollon asiakkaalle hänelle ymmärrettävässä muodossa.

Sosiaalihuollon asiakaslaisissa on säädetty lisäksi sosiaalihuollon asiakkaan osallistumisoikeudesta palvelujensa suunnitteluun ja niiden toteuttamiseen. Tämän takia on tärkeää, että jälki-

huollossa olevalla nuorella on tosiasiallinen mahdollisuus esittää omista tarpeistaan ja toivomuksistaan selvitystä ja että nämä nuoren esittämät näkökohdat ja tarpeet käsitellään riittävällä tavalla yhdessä nuoren kanssa.

Mikäli sosiaalityöntekijän ja nuoren välillä vallitsee erimielisyys palvelujen tarvetta arvioitaessa esimerkiksi palvelujen järjestämisestä, niiden määrästä tai palvelujen tai muun tuen toteuttamisesta, on nuoren esittämät asiat kuitenkin kirjattava jälkihuoltosuunnitelmaan sillä tavoin, että siitä ilmenee selkeästi nuoren oma mielipide ja hänen käsityksensä tarvitsemistaan palveluista ja muista jälkihuoltoon liittyvistä tarpeistaan.

Kantelijan jälkihuollon toimeenpanosta

Saamastani selvityksestä ilmenee, että sosiaalityöntekijä on tavannut harvakseltaan kantelijaa. Sosiaaliohjaus on lopetettu syyskuussa 2019 ja aloitettu uudestaan vasta alkuvuodesta 2020.

Korostan, että jälkihuoltoon sisältyy nuoren tukemista myös muulla tavoin kuin järjestämällä jälkihuollossa olevalle henkilölle palveluita tai taloudellisia tukitoimia. Vastuussa olevan viranomaisen on tuettava ja edistettävä nuoren mahdollisuuksia tukeutua sosiaalityöntekijän tai muun sosiaalihuollon viranomaisen antamaan sosiaalityön tukeen ja ohjaukseen. Nuorta ei voida jälkihuollon aikana jättää selviytymään yksin, vaan nuoren sosiaalityöntekijän on varmistuttava siitä, että nuori saa riittävät valmiudet ja tuen itsenäiseen elämään. Tuki voi olla intensiivistä sosiaalityötä tai tukea ja apua arjessa selviytymiseen. Tuen määrä ja sen sisältö riippuu nuoren yksilöllisistä tarpeista ja siitä kuten edellä on todettu, miten jälkihuollon tarvetta ja tuen antamisen keinoja on arvioitu nuorta koskevassa jälkihuoltosuunnitelmassa.

Oulun hyvinvointipalvelujen selvityksen mukaan ”yhteydenpito kantelijan ja sosiaalityöntekijän välillä on aktivoitunut vuoden 2020 aikana ja näyttäytyy nyt aktiivisena sekä avoimena. Pidän tätä myönteisenä kehityksenä.

Koska Oulun hyvinvointipalvelut on ilmoittanut antamassaan selvityksessä, että jatkossa Oulun kaupungin lastensuojelussa tullaan kiinnittämään huomiota jälkihuollon asiakkaiden ja sosiaalityöntekijän väliseen riittävään yhteydenpitoon ja jälkihuollon yksilöllisen ohjauksen järjestämiseen sekä siihen, miten asiakkaiden osallisuutta voitaisiin lisätä, ei kirjoitus anna tältä osin puoleltani muuhun kuin, että kiinnitän Oulun hyvinvointipalvelujen huomiota edellä sanottuun.

Päätöksentekomenettely

Kantelija on arvostellut myös Oulun hyvinvointipalvelujen viranhaltijapäätöksentekomenettelyä erityisesti tukiperhepäivien osalta.

Oulun hyvinvointipalvelujen selvityksestä ilmenee millä tavoin päätökset on tehty. Viranhaltijapäätöksestä 16.1.2020 ilmenee, että kantelija on hakenut jatkoa tukiperhepäätökselle 10 vrk kaudessa. Viranhaltija on päätöksessään arvioinut asiaa toisin ja tosiasiaa siis päätöksellään hylännyt kantelijan vaatimuksen.

Olen samaa mieltä Oulun hyvinvointipalvelujen selvityksessä todetun kanssa siitä, että ensisijainen oikeusturvakeino tällaisessa erimielisyystilanteessa on se, että päätökseen tyytymätön käyttää hänelle laissa säädettyjä oikeussuojakeinoja ja hakee tarvittaessa muutosta viranhaltijan päätökseen siihen liitetyn oikaisuvaatimusohjeen mukaisella tavalla.

Vastuussa olevalla sosiaalityöntekijällä on kuitenkin velvollisuus sosiaalihuollon asiakaslain mukaisella tavalla ohjata ja neuvoa nuorta, erityisesti erimielisyystilanteessa siitä, miten nuori saa oikeutensa tarvittaessa turvattua.

Kantelijan kirjoitus ei tältä osin anna minulle aihetta enempään, koska saamani selvityksen mukaan asia on päätetty sittemmin kantelijan esittämällä tavalla.

Korostan kuitenkin vielä, että varsinkin silloin, kun kysymys on nuorelle kuuluvasta subjektiivisesta oikeudesta, on palvelujen ja tuen järjestämisestä tehtävä muutoksenhakukelpoiset päätökset.

Sijaisperheen menettely

Kantelija on arvostellut myös aikaisemman sijaishuoltoapaikkansa – sijaisperheen–menettelyä hänen sijaishuoltonsa toteuttamisessa.

Oulun hyvinvointipalvelut on liittännyt selvityksensä oheen asiassa tehdyn sijaishuollon muutospäätöksen. Käytännössä muuta selvitystä ei ole annettu. Sosiaalityöntekijän antamasta selvityksestä ilmenee, että kantelija oli yhteydessä sosiaalityöntekijäänsä 19.12.2014. Selvityksestä ilmenee, että kantelijan huolenaihetta pyrittiin välittömästi selvittämään. Selvityksestä ja kantelijaa koskevasta sijaishuollon muutospäätöksestä ilmenee, että sijaishuoltoapaikan muutos tehtiin kiireellisesti käytännössä viikon sisällä kantelijan yhteydenoton jälkeen.

Saamani selvityksen puutteellisuuden vuoksi en voi tutkia asiaa enemmälti. Totean lisäksi, että eduskunnan oikeusasiamies ei tutki ilman erityistä syytä kahta vuotta vanhempaa kantelua. Edellä sanotun johdosta kirjoitus ei tältä osin anna aihetta puoleltani enempään.

4 JOHTOPÄÄTÖS

Kantelijan asiassa on päädytty hänelle suotuisaan lopputulokseen. Kantelijan asiassa muutoinkin on ryhdytty toimenpiteisiin, jotka edistävät hänen oikeuksiensa toteutumista.

Koska Oulun hyvinvointipalvelut on selvityksessään lisäksi ilmoittanut, että se tulee kiinnittämään jatkossa huomiota kantelukirjoituksessa ja tässä ratkaisussani esiin nostamiin asioihin, ei kirjoitus anna aihetta puoleltani muuhun kuin, että lähetän tästä päätöksestäni jäljennöksen Oulun hyvinvointipalveluille.